

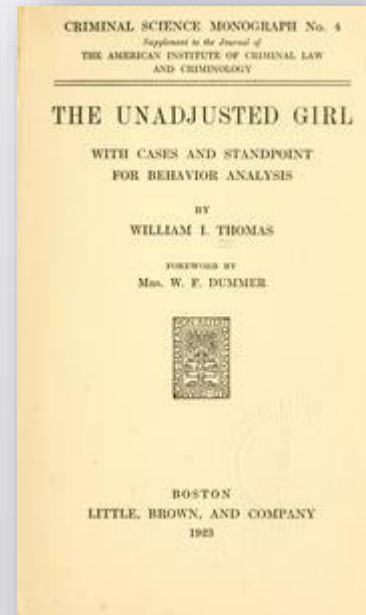
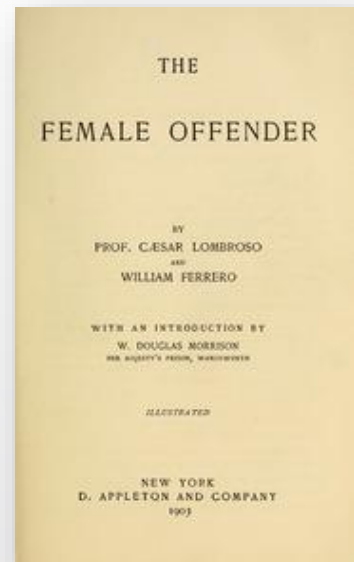
ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ «ΕΓΚΛΗΜΑ και ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ» Η' ΚΥΚΛΟΣ
ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ II : «ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ»

«Η έμφυλη διάσταση στην εγκληματικότητα: εθνικά και διεθνή δεδομένα»
Χαρά Βλαστάρη-Δυοβουνιώτου, Μ.Α. Κοινωνιολόγος-Ψυχολόγος

- Το έγκλημα και η εγκληματική συμπεριφορά όπως και οι περισσότερες μορφές βίας έχουν συνειρμικά **συνδεθεί με το ανδρικό φύλο**.
- Η μέχρι πρότινος θέση της γυναίκας στην κοινωνία, στα κοινά, στην εργασία και στην πολιτική ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με την **εικόνα** της «**παραδοσιακής**» της «**μη-εγκληματικής**» γυναίκας.
- Η συμμετοχή των γυναικών στο έγκλημα έχει σημαντική **ποσοτική** και **ποιοτική** διαφοροποίηση.
- Οι πρώτες έρευνες σχετικά με την «**γυναικεία εγκληματικότητα**» εστίαζαν στις βιολογικές διαφορές μεταξύ των φύλων και βασίζονταν σε έναν βιολογικό ντετερμινισμό.

Ιστορική Αναδρομή

- **Παραδοσιακή Εγκληματολογία:** Τα κίνητρα που οδηγούν τη γυναίκα στην εγκληματική συμπεριφορά εμφανίζονται ως εκ διαμέτρου αντίθετα από αυτά των ανδρών. Η γυναίκα δεν εγκληματεί γιατί είναι «εκ φύσεως» σωματικά και ψυχικά πιο αδύναμη από τον άνδρα (Βιολογική προσέγγιση).
- οι **Lombroso C.** (1895), *“La Donna Delinquente”*, **Lombroso, C. Ferrero, W.**, (1916) *“The Female Offender”*, όπου διατυπώνουν τις θέσεις τους για την γυναίκα εγκληματία : αταβισμός, «παθολογικές» γυναίκες, γυναίκες που «στερούνται μητρικών αισθημάτων»
- **1923 Thomas, W.I.**, *“The Unadjusted Girl”* : ταύτιση της γυναίκας δράστιδος με την «ελεύθερη» γυναίκα και την πορνεία.
- **1950 Pollak, O.**, *“The Criminality of Women”* : διατύπωσε την υπόθεσή του περί υποτίμησης της γυναίκας δράστιδος και την ύπαρξη «καλυμμένης» γυναικείας εγκληματικότητας.

Σύγχρονη Εγκληματολογία : επιχείρησε να στρέψει το ενδιαφέρον της σε κοινωνιολογικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις αντί του βιολογικού ντετερμινισμού.

- Περιορίστηκε σε **συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων** τα οποία σχετίζονται με την γυναικεία σεξουαλικότητα (πχ. Πορνεία, ελευθεριότητα) ή σε εγκλήματα τα οποία αφορούν στην **ψυχο-συναισθηματική κατάσταση** (πχ. Εξαρτήσεις, χρήση ουσιών)
- Βασίστηκε σε παραδοχές όπως : οι γυναίκες δράστιδες δεν έχουν τον έλεγχο των συναισθημάτων τους και δρουν κυρίως ενστικτωδώς
- Λόγω της περιορισμένης συμμετοχής των γυναικών στην εγκληματική συμπεριφορά δεν υπήρξε μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον (Smart, C. *“Women, Crime And Criminology”*, 1977 στο Αποσπόρη, Μηλιώνη, Συκιώτου, 2005)

- Με την αναβίωση του **φεμινιστικού κινήματος**, τις γυναικείες οργανώσεις και τις κοινωνικές αλλαγές, τη δεκαετία 1960 (πχ. είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας), τίθεται πιο δυναμικά το ερώτημα για τη **θέση της γυναίκας** και εκδηλώνεται το ενδιαφέρον εγκληματολόγων και κοινωνιολόγων για τη συμμετοχή της γυναίκας στο έγκλημα.
- **Φεμινιστική Εγκληματολογία** : Το φαινόμενο της «γυναικείας εγκληματικότητας» προσεγγίζεται υπό το πρίσμα του γυναικείου κινήματος, της απελευθέρωσης και χειραφέτησης των γυναικών.
- Διατυπώθηκε η υπόθεση ότι με την άμβλυνση των διαφορών στους κοινωνικούς ρόλους μεταξύ ανδρών-γυναικών, η «γυναικεία εγκληματικότητα» θα ισοσταθμίσει με αυτή των ανδρών. (Adler, Freda *“Sisters in Crime: The Rise of the New Female Criminal”*, 1975).
- **Κριτική**: Αγνόησε τις πολιτισμικές διαφορές, τον διαφορετικό βαθμό χειραφέτησης των γυναικών μεταξύ χωρών, το ποινικό σύστημα και τις μεθόδους συλλογής στατιστικών στοιχείων μεταξύ χωρών. Η "ηγεμονική αρρενωπότητα" (hegemonic masculinity) (Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. 2005).
- **Σπουδές φύλου** (gender studies) : συλλογή δεδομένων για το γυναικείο ζήτημα

Η κοινωνιολογική μελέτη της «γυναικείας εγκληματικότητας» για να ερμηνεύσει την περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών στο έγκλημα εστίασε :

- Στο αφομοιωμένο σύστημα αξιών και στερεοτυπικών κοινωνικών ρόλων των δύο φύλων
- Στους ανεπτυγμένους κοινωνικούς δεσμούς που διατηρεί η γυναίκα
- Στο γεγονός ότι ο ανεπίσημος κοινωνικός έλεγχος ασκείται κυρίως απέναντι στη γυναίκα
- Στις διαφορετικές προσδοκίες της κοινωνίας για τα δύο φύλα
- Στις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων ως προς τη διαδικασία κοινωνικοποίησης (Χάιδου, 1996)
- Στον περιορισμένο αριθμό ευκαιριών διάπραξης εγκλήματος

Φαινομενολογία της «γυναικείας εγκληματικότητας»

- Η «γυναικεία εγκληματικότητα» παραμένει σε **χαμηλά ποσοστά** έναντι αυτής των **ανδρών**, παρά τη σταθερή αυξητική τάση των τελευταίων ετών. Αυτή **δυσαναλογία** παρατηρείται σε **παγκόσμια κλίμακα** και σε **όλες τις ηλικίες** (κατά μέσο όρο, το 15% των εγκλημάτων τελούνται από γυναίκες).
- Στην Ελλάδα οι γυναίκες εμφανίζονται δράστιδες συγκεκριμένων παραβάσεων του ποινικού κώδικα (πχ. Αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, παραβάσεις των νόμων περί ναρκωτικών, εξυβρίσεις, απάτες, λιγότερες ανθρωποκτονίες), είναι κατά μέσο όρο ηλικίας.
- Η συμμετοχή των γυναικών σε εγκλήματα βίας, εγκλήματα κατά των ηθών και κατά της ζωής παραμένει χαμηλή.
- Παρά τον νέο, ισότιμο ρόλο των γυναικών, παρατηρείται ότι εξακολουθούν να διαπράττουν αδικήματα που αφορούν στον μητρικό τους ρόλο (π.χ. κακοποίηση παιδιού, έκθεση, παιδοκτονία)
- Όταν πρόκειται για αδικήματα, όπως διαρρήξεις/ληστείες που θεωρούνται «δύσκολα» στην τέλεση, η συμμετοχή των γυναικών συνήθως περιορίζεται στην απλή συνέργεια.

Διεθνή Δεδομένα

- **714,000** γυναίκες βρίσκονται **υπό κράτηση** (είτε ως υπόδικες/προφυλακισμένες, είτε έχοντας καταδικασθεί).
- Από αυτές, οι 200,000 είναι στις Η.Π.Α. και οι 107,000 στην Κίνα.
- Στα **4/5** των φυλακών σε παγκόσμια κλίμακα, οι γυναίκες αποτελούν μεταξύ **2% - 9%** του πληθυσμού των φυλακών.
- Τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στην **Αμερική** με 8,4% και από τα χαμηλότερα είναι της **Αφρικής** με **3,4%**. Ενώ, στην **Ευρώπη** υπολογίζεται στο **6,1%** και στην **Ασία** **6,7%**.
- **53%** αύξηση του γυναικείου πληθυσμού στις φυλακές από το 2000< σε όλες τις ηπείρους.
- Ιδιαίτερη αύξηση σημειώνεται σε χώρες της Κεντρικής και της Λατινικής Αμερικής.
- **Διακυμάνσεις** παρατηρούνται μεταξύ **χωρών ή περιοχών**.

World Female Imprisonment List, Fourth edition, 2017, διαθέσιμο:

https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/world_female_prison_4th_edn_v4_web.pdf

Εθνικά ποσοτικά δεδομένα

- Την **1^η/5/2015** σε σύνολο **11.447** κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης της χώρας, οι γυναίκες κρατούμενες ήταν **581**, δηλ. **5,2%** έναντι **94,8%** κρατουμένων ανδρών και **51%** του συνολικού γυναικείου πληθυσμού.
- Σύμφωνα με τον δείκτη κράτησης (**incarceration rate**) ανά **100.000** του γυναικείου πληθυσμού αναλογούσαν **11** κρατούμενες. Αντίστοιχα, ανά 100.000 του ανδρικού πληθυσμού, αντιστοιχούσαν **205** άνδρες.
- Κατά μέσο όρο είναι **37** ετών, γεννημένες σε αστικά κέντρα (Κουράκης, 2005)
- **40%** έγγαμες , **68%** μητέρες <2 παιδιών (ο.π.)
- **26,7%** είναι χαμηλού μορφωτικού επιπέδου (ο.π.)

<https://liberation14.wordpress.com/2014/09/09>

Φάκελος Γυναικείες Φυλακές

<http://crime-in-crisis.com/%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82/>

Αγγελική Πιτσελά, Γυναίκες στις Φυλακές

Καταστήματα Κράτησης Γυναικών

- **Κ.Κ. Γυναικών Ελεώνα Θηβών και Κ.Κ. Γυναικών Κορυδαλλού** (αυτοτελή κλειστά).
- Δύο τμήματα γυναικών σε καταστήματα κράτησης ανδρών : Διαβατά Θεσσαλονίκης (36 κρατούμενες) και στη Νεάπολη Λασιθίου (11 κρατούμενες).
- **78%** του συνόλου των κρατούμενων γυναικών κρατούνται στο Κατάστημα Κράτησης Γυναικών στον Ελεώνα Θηβών
- **15,3%** του συνόλου των κρατούμενων γυναικών, είναι υπόδικες και κρατούνται στο Κ.Κ. Γυναικών Κορυδαλλού

http://sumvouleutikothivas.blogspot.com/2017/07/blog-post_60.html

Σύνθεση βάσει αδικήματος

- **76,8%** των γυναικών για αξιόποινες πράξεις σχετικές με τα ναρκωτικά
- **7,2%** για εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας
- **4,3%** για ληστείες
- **2,9%** για ανθρωποκτονίες με πρόθεση
- **1,4%** για σωματικές βλάβες και οι υπόλοιπες λόγω διάφορων άλλων εγκλημάτων
- **1,4%** για σωματικές βλάβες και οι υπόλοιπες λόγω διάφορων άλλων εγκλημάτων

Σύνθεση (Κ.Κ. Ελεώνα Θηβών) βάσει ποινής : **16%** ισόβια κάθειρξη, **69%** πρόσκαιρη κάθειρξη, **15%** φυλάκιση.

Σύνθεση βάσει υπηκοότητας: **33% -40%** είναι αλλοδαπές (το αντίστοιχο ποσοστό σε Κ.Κ. Ανδρών είναι 58%)

Πιτσελά, Α., *Συγκριτική έρευνα του σωφρονιστικού συστήματος γυναικών: υπάρχουσα κατάσταση, ανάλυση των αναγκών και «καλές πρακτικές»*, Διακρατικό Ερευνητικό Πρόγραμμα AGIS, 2003-2005, <https://qa.auth.gr/el/project/8001>.

Μητέρες κρατούμενες

- Σύμφωνα με το άρθρο 556 περ. α' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής *μπορεί να αναβληθεί αν η καταδικασθείσα διανύει τους δύο τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης της ή γέννησε πρόσφατα, ωστόσο περάσουν <3 μήνες από τον τοκετό.*
- Ειδικές διατάξεις για θέματα εγκυμοσύνης και μητρότητας κρατουμένων: Σύμφωνα με το άρθρο 32 § 3 ΣΚ, ο ιατρός του καταστήματος καθορίζει, με γραπτή γνωμάτευση, ειδική δίαιτα ή συμπληρωματική τροφή για εγκυμονούσες κρατούμενες ή κρατούμενες σε λοχεία.
- Σύμφωνα με το άρθρο **105 § 7** Ποινικού Κώδικα, για τις κρατούμενες μητέρες για όσο διάστημα έχουν μαζί τους τα ανήλικα τέκνα τους (προσθήκη με το άρθρο 4 § 2 του ν. 3904/2010) κάθε ημέρα παραμονής σε σωφρονιστικό κατάστημα κρατουμένων υπολογίζεται ευεργετικά έως δύο ημέρες
- Σύμφωνα με το άρθρο **21 § 3 εδ. 4 ΣΚ** : για μητέρες παιδιών <3 ετών που εκτίουν την ποινή τους έχοντας μαζί το παιδί τους προβλέπονται: Ειδικά διαμορφωμένα ατομικά κελιά, ειδική εγκατάσταση παιδικού σταθμού και υποστήριξη από προσωπικό, κατάλληλα εκπαιδευμένο.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Adler, F., *Sisters in Crime: The Rise of the New Female Criminal*, New York, McGraw-Hill, 1975.
- Αποσπóρη, Ε., Μηλιώνη, Φ., Συκιώτου, Α., Εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου, Σημειώσεις για τους φοιτητές της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), Αθήνα, Μάιος, 2005.
- Θεοδωροπούλου, Μ. « Η γυναίκα ως δράστης και η αντιμετώπισή της από το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 129 Β', 2009, σ. 125-156.
- Κουράκης, Ν. Έμφυλη Εγκληματικότητα, Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου, Δεύτερη έκδοση, ΑΝΤ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2009.
- Lombroso, C., Ferrero, W., *The Female Offender*, N.Y., Appleton, 1916
- Μαυρής, Μ., «Εγκληματικότητα», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 68(A), 1988, σ. 150-162.
- Μηλιώνη, Φ., Έμφυλες διαστάσεις της αντεγκληματικής πολιτικής, *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*, 2009, 4(2), σ. 189-203.
- Πιτσελά Α., Το σωφρονιστικό σύστημα γυναικών – Αποτελέσματα μιας διεθνούς έρευνας, στον Τιμητικό Τόμο Κωνσταντίνου Δ. Κεραμέως, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2010.
- Πιτσελά, Α., Συγκριτική έρευνα του σωφρονιστικού συστήματος γυναικών: υπάρχουσα κατάσταση, ανάλυση των αναγκών και «καλές πρακτικές», Ευρωπαϊκό Ερευνητικό Πρόγραμμα AGIS, 2003-2005, <https://qa.auth.gr/el/project/80010>
- Pollak, O., *The Criminality of Women*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1950.
- Σπινέλλη, Κ., *Εγκληματολογία, Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014.
- Thomas, W.I., *The Unadjusted Girl*, New York, Harper & Row, 1923.
- Χάιδου, Α. «Η γυναικεία εγκληματικότητα», στο Χάιδου, Α., *Θετικιστική Εγκληματολογία. Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 1996, σ. 265-275.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Walmsley, R., *Women and girls in penal institutions, including pre-trial detainees/remand prisoners*, World Female Imprisonment List, Fourth edition, Institute for Criminal policy Research-World Prison Brief.